

УДК 338.434

О. В. Гривківська,

к. е. н., доцент, Європейський університет, м.Київ

УПРАВЛІННЯ СТАНОМ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

У статті на основі класифікації загроз та окреслених задач управління фінансовою безпекою розкрито політику управління фінансовою безпекою сільського господарства.

Ключові слова: фінансова безпека, загрози, небезпеки, підприємства, галузь, управління, механізм.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасні умови господарювання, які характеризуються загостренням кризових явищ, високим рівнем фінансових ризиків, зростанням кількості загроз, зокрема внаслідок нестабільності у світовій економічній системі, зумовлюють зростання значущості управління станом фінансової безпеки сільського господарства, що вимагає комплексного підходу, здійснення якого повинно ґрунтуватися на концепції управління станом фінансової безпеки сільського господарства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Підґрунтям для розвитку концепції управління фінансовою безпекою стали дослідження збалансованості та ефективності функціонування фінансових систем, забезпечення фінансової стійкості, проблем антикризового управління суб'єктів господарювання, які проводили М. Білик, Є. Брігхем, В. Захарченко, Б. Карпінський, Л. Лігоненко, В. Мец, О. Павловська, О. Терещенко, С. Терещенко та інші.

Разом з тим, не дивлячись на велику кількість публікацій, залишається багато невирішених проблем управління фінансовою безпекою, які є складовими захисту від загроз як на рівні держави, так і на рівні галузі та суб'єктів господарювання, що і зумовило актуальність напряду дослідження.

Мета дослідження полягає в узагальненні складових системи управління фінансовою безпекою підприємства та вдосконаленні моделі управління системою фінансової безпеки підприємства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Відсутність єдиного, науково обґрунтованого та офіційно затвердженого підходу до визначення поняття "фінансова безпека" зумовлює необхідність встановлення найбільш оптимального визначення поняття "фінансова безпека". Тому вважаємо за доцільне порівняти наукові думки вчених, що у подальшому дозволить уникнути непорозуміння щодо суті фінансової безпеки.

Так, К. Горачева визначає фінансову безпеку як "фінансовий стан, що характеризується, по-перше, збалансованістю та якістю сукупності фінансових інструментів, технологій та послуг, які використовуються підприємством; по-друге, стійкістю до зовнішніх та внутрішніх загроз; по-третє, здатністю фінансової системи підприємства забезпечити реалізацію його фінансових інтересів, цілей та задач достатнім обсягом фінансових ресурсів; по-четверте, забезпечувати розвиток всієї фінансової системи" [3].

З точки зору стану найбільш ефективного використання інформаційних, фінансових показників, ліквідності та платоспроможності, рентабельності капіталу, що знаходиться в межах своїх граничних значень, фінансову безпеку розглядає Т.Б. Кузенко [7].

Подібним чином фінансову безпеку розглядає В. Мунтіян: "Стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів підприємства, відображеного в оптимальних значеннях фінансових показників прибутковості та рентабельності бізнесу, якості правління, використання основних та обігових фондів підприємства, структури його капіталу, норм дивідендних виплат за цінними паперами, а також курсової вартості його цінних паперів як синтетичного індикатора поточного фінансово-господарського стану підприємства і перспектив його технологічного та фінансового розвитку" [9].

Подібний підхід є дуже вузьким і фактично зводиться до недопущення неефективного використання грошових коштів.

О.І. Судакова досліджує фінансову безпеку як "важливу складову частину економічної безпеки підприємства, що базується на незалежності, ефективності й конкурентоспроможності фінансів підприємства, яка відображається через систему критеріїв і показників його стану, що характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів і наявність необхідних грошових резервів, фінансову стабільність, ступінь захищеності фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин" [11].

За І.А. Бланком, фінансова безпека — це "кількісний і якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенціальних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному і перспективному періоді" [1].

Таким чином, критичний аналіз літературних джерел дозволяє дійти висновку, що фінансова безпека є складним явищем і розглядається нами як сукупність відповідних складових, водночас виступаючи елементом загальної концепції фінансової безпеки національної економіки.

У той же час актуальною проблемою ефективного функціонування сільського господарства є загрози фінансовій безпеці підприємницької діяльності, які "можуть бути дуже різноманітними, вони класифікуються за різними критеріями: за джерелом виникнення всі загрози можна поділити на зовнішні і внутрішні; за рівнем тяжкості наслідків — загрози з високою, значною, середньою і низькою тяжкістю наслідків; за рівнем вірогідності загрози можуть бути маловірогідними і високовірогідними; загрози можуть розрізнятися за проявом на певному етапі підприємницької діяльності. Існують загрози найвірогідніші та найнебезпечніші на етапі створення фірми, й такі, що характерні для її функціонування; загрози можуть розрізнятися за об'єктом посягання; за суб'єктами загрози; за формою збитку" [10, с. 119—123].

Н. Лоханова дає наступне визначення: "загрози є формами небезпеки, чинниками, що ускладнюють чи роблять неможливою реалізацію економічних інтересів підприємства, перешкоджають досягненню цілей суб'єкта господарської діяльності, здатні порушити його стійкість і стабільний розвиток чи призвести до припинення господарської діяльності та порушення процесу розширеного чи нормального відтворення капіталу" [8, с. 55].

З огляду на те, що фінансова безпека є багатоаспектним явищем і стан її динамічно змінюється та значною мірою залежить від гармонійного взаємозв'язку всіх її складових, першочерговим завданням є розробка концепції управління станом фінансової безпеки сільського господарства. В зв'язку з цим виникає необхідність у науковій і практичній розробці такої концепції, яка являла б собою комплексну систему поглядів на ключові інтереси у питаннях формування необхідного відтворювального рівня фінансового забезпечення галузі, ґрунтувалася б на принципах і засобах їх реалізації, окресленні її функціональних елементів та забезпечувала захист від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Забезпечення фінансової безпеки сільського господарства підприємства як важливого чинника його стабільного розвитку потребує постановки та реалізації основних задач концепції управління фінансовою безпекою галузі, які, на наш по-

гляд, доцільно розглядати через фінансову безпеку аграрних підприємств:

- забезпечення повноти та своєчасності грошових розрахунків та стабільності господарської діяльності на основі формування оптимальної структури капіталу та ефективності використання всіх наявних ресурсів;

- попередження та нейтралізації негативної дії фінансових і банківських криз і навмисних дій конкурентів, тіньових структур на розвиток підприємств;

- організація постійного контролю за вхідними та вихідними грошовими потоками підприємства;

- запобігання злочинам і адміністративним правопорушенням у фінансових правовідносинах [4, с. 99—100].

На основі вказаних задач управління фінансовою безпекою в рамках концепції розробляється політика управління фінансовою безпекою, яка ґрунтується на комплексній стратегічній моделі і, опираючись на модель, окреслену О.А. Кириченко [6, с. 23—27], ми пропонуємо власне бачення політики управління фінансовою безпекою сільського господарства (рис. 1).

До понятійного апарату управління фінансовою безпекою підприємства відносяться: об'єкт, суб'єкти, предмет та принципи управління фінансовою безпекою.

Суб'єкт управління — це керівництво підприємства, його персонал, а також ті особи, підрозділи, служби, органи, відомства, партнери, що безпосередньо займаються забезпеченням фінансової безпеки підприємства.

Об'єкт управління — це фінансова діяльність підприємства, безпеку якої необхідно забезпечити. Фінансова діяльність — процес, на який спрямовується функціонування підсистеми забезпечення фінансової безпеки.

Предметом управління фінансовою безпекою підприємства є діяльність суб'єктів фінансової безпеки як реалізація принципів, функцій, стратегічної програми або конкретних заходів щодо забезпечення фінансової безпеки, яка спрямована на об'єкт фінансової безпеки [2].

Розглядаючи функції в системі, варто зазначити, що вони являють собою її реакцію на вплив середовища, спрямовану на збереження визначеного типу відносин між елементами системи, — її стійкість" [12, с. 89]. Дотримуючись висловленої думки, до основних функцій системи фінансової безпеки нами віднесено: виявлення, попередження, зниження, нейтралізація, локалізація та усунення загроз фінансовим інтересам підприємства. Водночас варто зауважити і на важливому місці стратегії в системі управління фінансовою безпекою, економічний зміст якої зводиться до формування довгострокових цілей розвитку підприємства та коригування форм та способів захисту інтересів при зміні умов функціонування підприємства внаслідок впливу зовнішніх факторів.

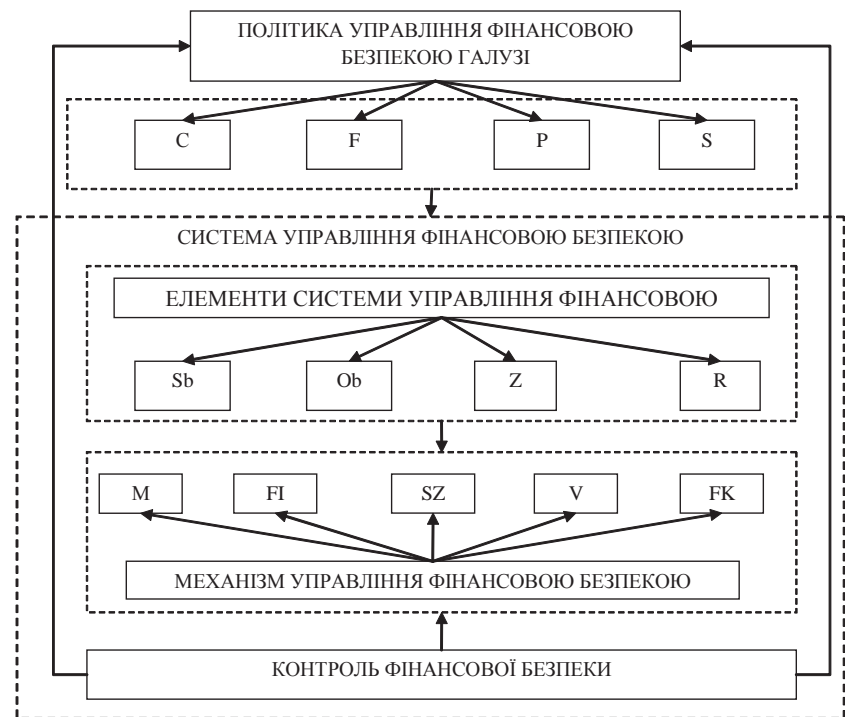
Ефективне функціонування системи фінансової безпеки здійснюється через механізм забезпечення фінансової безпеки. Вітчизняні автори по-різному трактують сутність самого механізму та його структуру. Так, за словами М.М. Єрмошенка, механізм забезпечення фінансової безпеки держави — системна сукупність організаційної структури, методів, технологій та інструментів, завдяки якій забезпечується фінансова безпека. Вчений аналізує структуру механізму забезпечення фінансової безпеки, яка включає: організаційну структуру, сукупність принципів та методів забезпечення фінансової безпеки, правові засади функціонування системи забезпечення фінансової безпеки; основні функції щодо підтримання фінансової безпеки на належному рівні; сукупність індикаторів фінансової безпеки; підсистеми моніторингу, інформаційного й аналітично-прогнозного забезпечення; повноваження і задачі основних суб'єктів системи забезпечення фінансової безпеки (управлінський персонал, техніку і технології управління) [5, с. 35—37]. У такому розумінні механізм забезпечення фінансової безпеки являє собою єдність процесу управління і системи управління.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження показало, що управління фінансовою безпекою підприємства є складним процесом, який доцільно здійснювати на основі системного підходу. Водночас управління фінансовою безпекою сільського господарства потребує функціонування механізму її державного регулювання, що передбачає об'єднання відповідних наукової теорії, концепції, стратегії і тактики, проведення адекватної фінансової політики, визначення об'єктів, наявності необхідних інститутів забезпечення безпеки (суб'єктів), визначення та конкретизації інтересів, систематизації загроз, визначення ризиків, застосування засобів, способів і методів забезпечення безпеки.

Література:

1. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. — К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. — 784 с.
2. Горячева К.С. Механизм управления финансовой безопасностью предприятия: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01. — К.: НАУ, 2006. — 17 с.
3. Гукова А.В. Роль финансовой безопасности предприятия в системе его экономической безо-

Умовні позначення: С-цілі і задачі, F- функції, P- принципи, S- стратегія, Sb- суб'єкти, Ob- об'єкти, Z- загрози, R- ризики, M- методи, FI- фінансові інструменти, SZ- система забезпечення, V- важелі, FK- фінансові критерії

Рис. 1. Політика управління фінансовою безпекою сільського господарства (удосконалено автором) [6]

пасності / А.В. Гукова, И.Д. Аникина // Образованіе и общество. — 2006. — № 3. — С. 98—102.

4. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М.М. Єрмошенко. — К.: КНТЕУ, 2001. — 309 с.

5. Кириченко О.А. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах фінансової кризи / О.А. Кириченко // Финансовые рынки и ценные бумаги. — 2009. — № 16. — С. 22—28.

6. Кузенко Т. Б. Управление финансовой безопасностью на предприятии / Т. Б. Кузенко // БИЗ-НЕСИНФОРМ. — 2007. — № 12 (1). — С. 27—29.

7. Лоханова Н. Система управління станом економічної безпеки підприємства: проблемні питання, концепція розвитку // Економіст. — 2005. — № 2. — С. 52—56.

8. Мунтіян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтіян. — К.: КВІЦ, 1999. — 464 с.

9. Підхомний О.М. Типологія загроз фінансовій безпеці підприємницької діяльності. / О.М. Підхомний, Н.О. Микитюк, І.П. Вознюк // Вісник Національного університету "Львівська політехніка": Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. — 2007. — № 605. — С. 119—123.

10. Судакова О.І. Стратегічне управління фінансовою безпекою підприємства / О.І. Судакова // Економічний простір. — 2008. — № 9. — С. 140—148.

Стаття надійшла до редакції 12.04.2012 р.